

ΟΡΟΙ ΑΦΗΓΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

Εστίαση

(πρόκειται για τη σχέση του αφηγητή με τα πρόσωπα της ιστορίας).

Μηδενική = όταν έχουμε αφηγητή έξω από τη δράση (αφηγητής – παντογνώστης).

Εξωτερική = ο αφηγητής γνωρίζει λιγότερα από τα πρόσωπα της αφήγησης.

Εσωτερική = ο αφηγητής γνωρίζει όσα και τα πρόσωπα της ιστορίας.

Οπτική γωνία

(πρόκειται για τη σχέση του αφηγητή με την υπόθεση)

Εσωτερική οπτική γωνία = όταν η αφήγηση γίνεται από το βασικό ήρωα ή κάποιο άλλο πρόσωπο του έργου.

Εξωτερική οπτική γωνία = όταν η αφηγητής δεν υπάρχει μέσα στο έργο.

Ο τύπος του αφηγητή

1. σε σχέση με τη συμμετοχή του στη ιστορία :

ομοδιηγητικός = λαμβάνει μέρος στην ιστορία που αφηγείται ως πρωταγωνιστής, ως παρατηρητής ή αυτόπτης μάρτυρας

ετεροδιηγητικός = δεν λαμβάνει καθόλου μέρος στην ιστορία που αφηγείται.

2. σχετικά με το αφηγηματικό επίπεδο

Αφηγηματικά επίπεδα

- Το εξωδιηγητικό επίπεδο = αφήγηση γεγονότων που είναι εξωτερικά σε σχέση με το κείμενο, π.χ η επίκληση στη μούσα του Ομήρου.

- Διηγητικό ή ενδοδιηγητικό επίπεδο = τα γεγονότα που ανήκουν στην κύρια αφήγηση, π.χ οι περιπέτειες του Οδυσσέα

- μεταδιηγητικό ή υποδιηγητικό επίπεδο = δευτερεύουσα αφήγηση που εγκιβωτίζεται στη κύρια αφήγηση, π.χ η αφήγηση του Οδυσσέα στους Φαίακες για τις προγενέστερες περιπέτειες του..

Με κριτήριο το αφηγηματικό επίπεδο και τη συμμετοχή τους στην ιστορία οι τύποι του αφηγητή είναι:

- εξωδιηγητικός-ετεροδιηγητικός = αφηγητής πρώτου βαθμού και αφηγείται σε τρίτο πρόσωπο μια ιστορία στην οποία δεν συμμετέχει, π.χ ο αφηγητής της Ιλιάδας.
- εξωδιηγητικός-ομοδιηγητικός = αφηγητής πρώτου βαθμού που αφηγείται την κύρια ιστορία, η οποία αποτελεί και τη δική του ιστορία, π.χ ο αφηγητής στην *ιστορία ενός αιχμαλώτου*
- ενδοδιηγητικός-ετεροδιηγητικός = ο αφηγητής δεύτερου βαθμού που ανήκει στην κύρια ιστορία και αφηγείται σε μεταδιηγητικό επίπεδο μια δευτερεύουσα ιστορία στην οποία δε συμμετέχει, π.χ *Η Σεχραζάτ στις χίλιες και μια νύχτες*.
- ενδοδιηγητικός-ομοδιηγητικός αφηγητής = αφηγητής δεύτερου βαθμού που ανήκει στην κύρια ιστορία και αφηγείται σε μεταδιηγητικό επίπεδο την προσωπική του ιστορία, π.χ η μάνα του Γιωργή στο *αμάρτημα της μητρός μου*.

Ο αφηγηματικός χρόνος

* ο χρόνος της ιστορίας = δείχνει το πόσο και το πότε διαδραματίστηκαν τα γεγονότα της αφήγησης.

- ο αφηγηματικός χρόνος μπορεί να είναι ως προς τη σειρά παρουσίασης των γεγονότων:
 - ευθύγραμμος (παρουσιάζει τα γεγονότα σε φυσική σειρά).
 - Με αναχρονίες (παρουσιάζει τα γεγονότα σε διαφορετική χρονική σειρά).

Είτε ως αναδρομικές αφηγήσεις (φλας μπακ) είτε ως πρόδρομες αφηγήσεις.

- ο αφηγηματικός χρόνος μπορεί να είναι ως προς το ρυθμό παρουσίασης των γεγονότων:
 - με επιτάχυνση
 - με επιβράδυνση
 - με παράλειψη ή έλλειψη.
- ο αφηγηματικός χρόνος μπορεί να είναι ως προς το σημείο έναρξης της υπόθεσης.
 - από την αρχή της υπόθεσης.
 - στο μέσο των πραγμάτων

Τεχνικές με τις οποίες παραβιάζεται η φυσική χρονική σειρά:

- **στο μέσο των πραγμάτων** = ο αφηγητής μας μεταφέρει στο πιο κρίσιμο σημείο της αφήγησης και ύστερα με αναδρομή στο παρελθόν παρουσιάζεται ό,τι προηγήθηκε.
- **εγκιβωτισμός** = οι μικρότερες δευτερεύουσες αφηγήσεις μέσα στην κύρια αφήγηση.
- **Παρέκβαση ή εμβόλιμη αφήγηση** = η αναφορά σε άλλο θέμα που δεν έχει σχέση με την υπόθεση.
- **Προϊδεασμός** = η ψυχολογική προετοιμασία του αναγνώστη για ό,τι θα επακολουθήσει.
- **Προοικονομία** = ο συγγραφέας δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε η πλοκή να εξελίσσεται φυσικά.

Τι αφηγείται ο αφηγητής

- Ο μύθος = η ιστορία και η υπόθεση ενός λογοτεχνικού έργου.
- Η μορφή = τα υλικά που χρησιμοποιεί ο λογοτέχνης για να φτιάξει το έργο, η γλώσσα, τα εκφραστικά μέσα.
- Δομή = η οργάνωση των μερών του ώστε να αποτελέσουν ένα καλοδομημένο σύνολο.
- Πλοκή = ο τρόπος με τον οποίο με τον οποίο προωθείται ο μύθος.

Οι κυριότεροι αφηγηματικοί τρόποι

- η αφήγηση = είναι η έκθεση των γεγονότων που διακρίνεται σε:
 - διήγηση = τριτοπρόσωπη αφήγηση με παντογνώστη αφηγητή
 - μίμηση = πρωτοπρόσωπη ή τριτοπρόσωπη αφήγηση με αφηγητή που παίρνει μέρος στην αφήγηση.
 - σε μεικτό τρόπο = συνδυασμός μίμησης και διήγησης
- ο διάλογος = το μέρος της αφήγησης όπου τα πρόσωπα συνομιλούν σε ευθύ λόγο και χαρίζει ζωντάνια στο έργο.
- Η περιγραφή = αναπαράσταση προσώπων, τόπων. Δεν μεταβάλλεται όπως η αφήγηση.
- Σχόλιο = παρεμβάλλονται σχόλια, σκέψεις, γνώμες του αφηγητή έξω από τη ροή της αφήγησης.
- Ο ελεύθερος πλάγιος λόγος = ο αφηγητής αποδίδει σε γ' πρόσωπο και σε ιστορικό χρόνο κρυφές σκέψεις και συναισθήματα, που δεν έχουν εξωτερικευτεί, κάποιου από τα πρόσωπα της αφήγησης.
- Ο εσωτερικός μονόλογος = απόδοση σκέψεων, συνειρμών του ήρωα σε α' πρόσωπο και χρόνο Ενεστώτα, χωρίς την παρέμβαση αφηγητή. Μοιάζει με τον ευθύ λόγο, αλλά λείπουν παύλες, ρήματα λεκτικά και εισαγωγικά..

Τα σημαντικότερα λογοτεχνικά ρεύματα

Κλασικισμός = το κλασικό έργο τέχνης είναι τέλειο σχετικά με τη μορφή και το περιεχόμενό του.

Ρομαντισμός = χαρακτηριστικά του το πάθος, η λύπη, η νοσταλγία και παρουσιάστηκε τον 18^ο αιώνα ως αντίδραση στον κλασικισμό.

Παρνασσισμός = εμπνέεται από την κλασική αρχαιότητα, παρουσιάστηκε ως αντίδραση στον ρομαντισμό. Τα ποιήματα έχουν τελειότητα μορφής χωρίς πάθος.

Ρεαλισμός = ο συγγραφέας αφηγείται αντικειμενικά τα γεγονότα και τηρεί απόσταση από αυτά., ενώ όταν κρίνει την αστική κοινωνία και τα ιδεώδη της έχουμε τον κοινωνικό ρεαλισμό.

Νατουραλισμός = αναπαριστά την ωμή πραγματικότητα και την ανήθικη συχνά πλευρά του ανθρώπου. Δεν πρέπει να συγχέεται με τον ρεαλισμό.

Εμπρεσιονισμός = περιγράφεται η πραγματικότητα όχι αντικειμενικά αλλά μέσα από φευγαλέες εντυπώσεις. Αναπτύχθηκε στη ζωγραφική και τη λογοτεχνία

Συμβολισμός = αναπτύχθηκε στη Γαλλία τον 19^ο αιώνα και μεταχειρίζεται σύμβολα για να εκφράσει συναισθήματα και απόψεις. Παρουσιάζει καταστάσεις που βιώνονται βαθιά μέσα μας.

Μοντερνισμός = από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα γεννήθηκε ως αντίδραση σε γενικά παραδεκτά αξίες και απόψεις, έχουμε ελεύθερο στίχο και αντιποιητικές λέξεις.

Εξπρεσιονισμός = ο κόσμος αποτυπώνεται μέσα από μια ανανεωμένη τέχνη. χρησιμοποιούνται η παρομοίωση και η μεταφορά, ενώ υπάρχουν στοιχεία φαντασίας πέρα από τη λογική.

Υπερρεαλισμός = δέχεται μια υπερπραγματικότητα μακριά από τη λογική. Υπέστη επιρροή από την ψυχανάλυση. Στην ποίηση λείπει η στίξη, οι στίχοι κόβονται σε πολλές σειρές και οι λέξεις γίνονται αυτόνομες.

Βιβλιογραφία:

Μπαλάσκα Κ. : «Νεοελληνική ποίηση», Αθήνα, Επικαιρότητα, 1980.

Παρίσης Ι. – Παρίσης Ν., «Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων», Ο.Ε.Δ.Β.

*«Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας», (το βιβλίο του καθηγητή), Ο.Ε.Δ.Β
εκδ. ε', 1990.*